

TÖRTÉNELMI SZEMLÉ

AZ ELTE HUMÁN TUDOMÁNYOK KUTATÓKÖZPONTJA
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

2026 1. SZÁM
LXVIII. ÉVFOLYAM

Kertész Balázs
Tatamér fehérvári prépost, királyi alkancellár élete

Fóti Miklós
Ferhád aga és bég életútja a váci harmincadtól a hódoltsági
határszandzsákok kormányzásáig

Cziráki Zsuzsanna
Az erdélyi szász diplomácia színterei és eszközei a 16–17. században

Kustár Lídia
Kísérlet jakabházi Sallér Judit lánykorának
és gróf tolnai Festetics Györggyel való házasságkötésének rekonstruálására

Cieger András
Jókai Mór és az újságírók első magyarországi egyesülete

Miklós Dániel
Pillanatképek a csehországi közhangulatról, 1938–1939

Figyelő
Kuffart Hajnalka, Kádas István és Czinege Szilvia beszámolói

Szerkesztőség

VARGA SZABOLCS
felelős szerkesztő

APOR PÉTER, ESZIK VERONIKA, KOLOH GÁBOR, SKORKA RENÁTA, TÓTH GERGELY
szerkesztők

DETRE ANDRÁS
szerkesztőségi munkatárs

Szerkesztőbizottság

MOLNÁR ANTAL
elnök

BORHI LÁSZLÓ, ERDŐDY GÁBOR, FODOR PÁL,
GLATZ FERENC, BRANKO OSTAJMER, PÁLFFY GÉZA, PÓK ATTILA,
SOLYMOSI LÁSZLÓ, SZAKÁLY SÁNDOR, SZÁSZ ZOLTÁN,
VARGA ZSUZSANNA

A szerkesztőség elektromos postája:
tortenelmiszemle@htk.elte.hu

Közlési szabályzatunk a honlapunkon érhető el:
<http://www.tti.abtk.hu/kiadvanyok/folyoiratok/tortenelmi-szemle.html>

A 2026-os évfolyam megjelentetését
a Nemzeti Kulturális Alap és a Magyar Tudományos Akadémia támogatja

Nemzeti
Kulturális
Alap

MTA MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

ISSN 0040-9634

TARTALOMJEGYZÉK

LXVIII. évfolyam, 2026. 1. szám

TANULMÁNYOK

Kertész Balázs Tatamér fehérvári prépost, királyi alkancellár élete	1
Fóti Miklós Ferhád aga és bég életútja a váci harmincadtól a hódoltsági határszandzsákok kormányzásáig	29
Cziráki Zsuzsanna Az erdélyi szász diplomácia színterei és eszközei a 16–17. században	45
Kustár Lídia Kísérlet jakabházi Sallér Judit lánykorának és gróf tolnai Festetics Györggyel való házasságkötésének rekonstruálására	71
Cieger András Jókai Mór és az újságírók első magyarországi egyesülete	99
Miklós Dániel Pillanatképek a csehországi közhangulatról, 1938–1939	115

FIGYELŐ

Kuffart Hajnalka Az esztergomi érsekség Mátyás-kori számadásai (1486–1490). Egy magyar–itáliai vegyes könyvelési rendszer forráskiadvány-sorozatának első kötetei	133
Kádas István A Jagelló-kori portális adórendszer működése és buktatói. A Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíja keretében megvalósuló projekt bemutatása	143
Czinege Szilvia Széchenyi István leveleinek kritikai kiadása. Kutatási beszámoló	155

A JAGELLÓ-KORI PORTÁLIS ADÓRENDSZER MŰKÖDÉSE ÉS BUKTATÓI

KÁDAS ISTVÁN

A Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíja keretében megvalósuló projekt bemutatása

A Magyar Tudományos Akadémia (= MTA) Bolyai János Kutatási Ösztöndíjának támogatásával 2025 és 2028 között folytatandó kutatásom célja, hogy szisztematikus forrásfeltárást végezve összeállítsam a Jagelló-kori portális adószedésre vonatkozó források lajstromát, amely egyrészt nélkülözhetetlen a korszak adószedési rendszerének vizsgálatához, másrészt a gazdaságtörténet mellett a politika- és hadtörténeti kutatások is támaszkodhatnak eredményeire. A téma vizsgálatának létjogosultságát Neumann Tibor, C. Tóth Norbert és Pálosfalvi Tamás 2019-ben megjelent, a Jagelló-kor kutatásának helyzetét bemutató tanulmánya is megfogalmazta:

„A királyok jövedelmi viszonyainak megállapítása terén ugyanis valóban nagyon nehéz helyzetben vagyunk, hiszen gyakorlatilag nem maradtak fenn a rekonstruálásukhoz szükséges számadások. Mindezt súlyosbítja, hogy egyik királyunk uralkodásának idejére sem történt meg az adózásra vonatkozó okleveles anyag szisztematikus összegyűjtése és feldolgozása, jóllehet a Jagelló-kor vonatkozásában komoly előrelépés történt az utóbbi évtizedben.”¹

A késő középkori egyforintos rendkívüli adóval és annak kezelésével kapcsolatos írásaim ehhez a munkához járultak hozzá.² Ennek folytatásaként is felfogható a Jagelló-kori

Kádas István, tudományos főmunkatárs, ELTE HTK TTI, Középkori osztály. A cikk a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

- 1 Neumann Tibor – C. Tóth Norbert – Pálosfalvi Tamás: Két évszázad sztereotípiák fogságában. Helyzetkép a Jagelló-kor kutatásáról. In: *Több mint egy csata: Mohács. Az 1526. évi ütközet a magyar tudományos és kulturális emlékezetben*. Szerk. Fodor Pál – Varga Szabolcs. Bp., 2019. (Mohács 1526–2026. Rekonstrukció és emlékezet) 52.
- 2 Pl. Kádas István: Késmárk visszaváltása. Az 1462. évi rendkívüli adó kezelése a Felső Részekén. In: *Határon innen és túl. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Szerk. Kádas István – Weisz Boglárka. Bp., 2021. (Magyar Történelmi emlékek. Értekezések) 13–37.; Kádas István: Amikor megváltás az adó. Katonáságmegváltás és rendkívüli adó Hunyadi Mátyás uralma elején (1458–1466). *Történelmi Szemle* 64 (2022) 383–402.; István Kádas: Administration and War Finance. Extraordinary Taxes in Hungary at the Beginning

portális adórendszer működése és buktatói címet viselő projekt, amely a forrásgyűjtés mellett a feltárt adatok értelmezését, elemzését is magában foglalja.

A középkori adószedés rendszerének vizsgálata messzi múltba nyúlik vissza.³ Ezek közül külön kiemelhetjük a kamarahasználattal kapcsolatos kutatásokat,⁴ de egyéb adófajták esetében is támaszkodhatunk szakirodalmi előzményekre.⁵ Az adószedés tanulmányozása az utóbbi évtizedben még karakteresebb lett, köszönhetően a MTA „Lendület” Középkori Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoport tevékenységének is, amely a kezdetektől zászlajára tűzte a királyi jövedelmek – beleértve az adók – vizsgálatát.⁶ Ennek keretében adta közre Neumann Tibor modern kiadásban, az adatok értelmezését is sokban segítő jegyzetekkel ellátott, az Ernuszt Zsigmond kincstartó sikkasztási ügye miatt összeállított és szerencsés módon fennmaradt számadáskönyvet, amely a portális adó Jagelló-kori adminisztrációjának is fontos forrása.⁷ Az adó kezelése kapcsán meg kell említeni a kincstári

of the Reign of King Matthias (1458–1466). *The Hungarian Historical Review* 11 (2022) 591–621.; Kádas István: Adószedés „terepe”. A rovásfa és a helyi adóadminisztráció a késő középkorban és a kora újkor első évtizedeiben. In: *Kapocs, érme, rovás. Gazdaság- és várostörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Szerk. Kádas István – Weisz Boglárka. Bp., 2024. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) 221–263.

- 3 Lásd pl. Thallóczy Lajos: *A kamara haszna (Lucrum Camerae) története kapcsolatban a magyar adó- és pénzügy fejlődésével*. Bp., 1879.; Thallóczy Lajos: Adatok a magyar pénzügyi kezelés történetéhez. *Magyar Gazdaságtörténeti Szemle* 2 (1895) 110–120.; Eckhart Ferenc: *A királyi adózás története Magyarországon 1323-ig*. Arad, 1908.; Hóman Bálint: Az első állami egyenes adó. Adalék az európai adótörténethez. *Történelmi Szemle* 1 (1912) 161–184.
- 4 A fentiek felül pl. Gyöngyössi Márton: A kamara haszna a késő középkorban. In: *Pénztörténet – Gazdaságtörténet. Tanulmányok Buza János 70. születésnapjára*. Szerk. Bessenyei József – Draskóczy István. Bp.–Miskolc, 2009. 141–152.; C. Tóth Norbert: Vas megye 1427. évi „adókerülői” és a kamarahaszna adminisztrációja. *Vasi Szemle* 64 (2010) 670–684.; Weisz Boglárka: A kamara haszna okán szedett collecta. In: „Köztes-Európa” vonzásában. *Ünnepi tanulmányok Font Márta tiszteletére*. Szerk. Bagi Dániel – Fedeles Tamás – Kiss Gergely. Pécs, 2012. 547–558.; Mikó Gábor: Zsigmond király 1411. évi rendelete a kamarahaszna és a tized behajtásáról. *Századok* 146 (2012) 319–367.
- 5 Pl. Draskóczy István: A százföldi adóztatás kérdéséhez. In: *Perlekedő évszázadok. Tanulmányok Für Lajos történetész 60. születésnapjára*. Szerk. Horn Ildikó. Bp., 1993. 81–100.; Simon Zsolt: Az erdélyi százszok adói Luxemburgi Zsigmond uralkodása alatt. In: *Tiszteletkőr. Történeti tanulmányok Draskóczy István egyetemi tanár 60. születésnapjára*. Szerk. Mikó Gábor – Péterfi Bence – Vadas András. Bp., 2012. 145–154.; Simon Zsolt: Az erdélyi százszok adói a Jagelló-korban. [Kézirat] 1–15.; Weisz Boglárka: Királyi adók Szlavóniában a középkor első felében (11–14. sz.). In: *Aktualitások a magyar középkorkutatásban. In memoriam Kristó Gyula (1939–2004)*. Szerk. Font Márta – Fedeles Tamás – Kiss Gergely. Pécs, 2010. 125–140.; Weisz Boglárka: A jászok adózása a középkorban. In: *Hatalom, adó, jog. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Szerk. Kádas István – Weisz Boglárka. Bp., 2017. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) 107–124.; Neumann Tibor: „Minden időben kegyelmes uratok kívánunk lenni”. A királyi városok adóztatása a 15. század végén. In: *Hatalom, adó, jog*, 13–106.
- 6 Weisz Boglárka: A magyar gazdaság mozgatórugói a középkorban. Az MTA BTK Lendület Középkori Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoport programja. *Történelmi Szemle* 57 (2015) 489–491.
- 7 Neumann Tibor: *Registrum proventuum regni Hungarie. A Magyar Királyság kincstartójának számadáskönyve (1494–1495)*. Bp., 2019. (Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak.) Neumann az 1490-es évek adószedése terén is fontos észrevételeket tett, lásd még az 1490-es évek adóketéseire Neumann Tibor: *Királyi hatalom és országgyűlés a Jagelló-kor elején*. In: *Rendiség és parlamentarizmus Magyarországon. A kezdetektől 1918-ig*. Szerk. Dobszay Tamás et al. Bp., 2014. 50–53.

személlyzettel, illetve a királyi udvarból kiküldött egyéb adószedőkkel,⁸ valamint a megyék adóadminisztrációjában betöltött szerepével kapcsolatos elemzéseket is.⁹

Az ország jobbágylakossága által fizetett portális adó elengedhetetlen része volt a növekvő haditerhek fedezetének. A késő középkori Magyar Királyság egyik legnagyobb problémája ugyanis éppen abban rejlett, hogy még békeidőben sem volt elégséges az ország jövedelme fenntartani és finanszírozni a végvárrendszert, s a határokon állomásozó jelentős sereget. A portális adó – miképp más királyi jövedelmek is – a királyi adósságmenedzselés, a különféle hadi kiadások utófinanszírozásának fontos eszközévé vált.¹⁰ A rendkívüli adó, illetve annak adminisztrálása a korszak egyik legjelentősebb politikai kérdése volt, s a 16. század elején három alkalommal is rendi (országos) adószedőkre bízta ezt a feladatot. E kérdéskörrel már Bónis György is foglalkozott 1965-ben, míg újabban C. Tóth Norbert vetette vizsgálat alá az 1521. évi Szent Erzsébet-napi országgyűlésen elrendelt adót, illetve annak 1522. évi adminisztrálását egy módszertanában is követendő tanulmány keretében.¹¹ Fontos következtetése volt, hogy bár a kortársak negatívan értékelték a rendi kincstartók munkáját, az valójában eredményesnek tekinthető.¹² Természetesen a politika- és hadtörténeti művek lapjain is rendre megjelenik a rendkívüli adó kérdése, mely szorosan kötődik mind az országgyűlések – amelyek az adómegajánlásnak is a legfőbb fórumai voltak –, mind a török elleni védekezés, a végvárak és a végvári katonaság fenntartásának történetéhez.¹³

- 8 Kubinyi András: A kincstári személyzet a 15. század második felében. In: *Tanulmányok Budapest múltjából*. 12. Szerk. A „Budapest története” szerkesztőbizottsága. Bp., 1957. 25–49.; Kádas István: Adószedés és királyi udvartartás a 15. század második felében. In: *„Királyi házunk népe”. Királyi és királynéi udvartartás a középkor végén*. Szerk. Neumann Tibor. Bp., 2024. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) 211–235.
- 9 W. Kovács András: Az erdélyi megyék részvétele a királyi adó behajtásában a 16. század elejéig. In: *Peregriináció és erudíció. Tanulmányok Tonk Sándor tiszteletére*. Szerk. Bogdándi Zsolt – Lupescu Makó Mária. Kolozsvár, 2020. 487–515.; Kádas István: Az adószedés megyei kezelése (1436–1474). In: *Márvány, tárház, adomány. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Szerk. Kádas István – Skorka Renáta – Weisz Boglárka. Bp., 2019. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) 131–163.
- 10 Tamás Pálosfalvi: *From Nicopolis to Mohács. A History of Ottoman–Hungarian Warfare, 1389–1526*. Leiden–Boston, 2018. 452–462.; Kenyeres István: A Magyar Királyság pénzügyei és katonai költségei Mohács előtt. *Századok* 156 (2022) 237–276. Az uralkodói hitelekre lásd különösen uo. 261–268.
- 11 György Bónis: Ständisches Finanzwesen in Ungarn im frühen 16. Jahrhundert. In: *Novelles études historiques publiées à l’occasion du XIIe Congrès International des Sciences Historiques par la Commission Nationale des Historiens Hongrois*. I–II. Réd. D. Csatári – L. Katus – A. Rozsnyói. Bp., 1965. I. 83–103.; C. Tóth Norbert: A Magyar Királyság 1522. évi költségvetése. In: *Pénz, posztó, piac. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Szerk. Weisz Boglárka. Bp., 2016. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) 83–148.
- 12 C. Tóth: A Magyar Királyság, 124–126.
- 13 Lásd pl. Szabó Dezső: *A magyar országgyűlések története II. Lajos korában*. Bp., 1909.; Kubinyi András: A magyar állam belpolitikai helyzete Mohács előtt. In: *Mohács. Tanulmányok a mohácsi csata 450. évfordulója alkalmából*. Szerk. Rúzsás Lajos – Szakály Ferenc. Bp., 1986. 59–99.; Kubinyi András: Politika és honvédelem a Jagellók Magyarországon. *Hadtörténelmi Közlemények* 113 (2000) 397–416.; Uő: Magyarország hatalmasai a Jagellókorban, 1490–1526. In: *Közép-Európa harca a török ellen a 16. század első felében*. Szerk. Zombori István. Bp., 2004. 117–145.; Neumann: *Királyi hatalom*, 46–54.; Pálosfalvi Tamás: A középkori magyar országgyűlések. In: *Rendi országgyűlések a Magyar Királyságban a 18. század elejéig*. Szerk. Fazekas István – Gebei Sándor – Pálosfalvi Tamás. Bp., 2020. 9–176.; Mikó Gábor: Oszmánellenes hadjáratok lehetőségei a 16. század elején. Kísérlet Szrebernik, Szokol és Tessány várak visszahódítására 1513-ban. *Századok* 154 (2020) 577–620.; Pálosfalvi: *From Nicopolis*; Kenyeres: *A Magyar Királyság pénzügyei*. Vö. a Mohács utáni Magyar Királyság elmozdulását a fiskális-katonai állam felé. Lásd erre Kenyeres István: *A fiskális-katonai állam kezdetei*

A fentebb említett munkák arra is rávilágítottak, hogy számos kérdés maradt, amelyek megválaszolása csak a korszak egészének vizsgálatával, a lehető legszélesebb forrásbázison alapulva lehetséges.

A források

A kutatás elsődleges feladata tehát az adószedés vizsgálatához hasznosítható adatok összegyűjtése. A portális adóra vonatkozó forrásokat sokoldalúan hasznosította a történettudomány. Különösen azon forrástípusokat – mint az említett Ernuszt-féle számadáskönyv, valamint a szórványosan fennmaradt adójegyzékek –, amelyek számadatokat is tartalmaznak, ezeket a királyi jövedelmek nagyságának meghatározására és az ország népeség számának becslésére is felhasználták már.¹⁴ Sajnos e források meglehetősen szórványosak, s fennmaradásuk a középkori királyság területét tekintve sem egyenletes. Még az 1494. és 1495. évek egyes megyékből befolyt adóbevételeit (valamint utalványokat, adóelengedéseket) is tartalmazó Ernuszt-féle számadáskönyv sem fedti le az egész királyságot, s nem segít Horvátország, a Száván túli megyék vagy például azon tizenkét, zömmel dél-alföldi megye esetében, amelyek adóját ekkor az Alsó Részek főkapitánya, Kinizsi Pál kezelte.¹⁵ E területek vonatkozásában az egyéb adatok is jóval szórványosabbak, míg például Szlavónia, a Dunántúl vagy az északi megyék jobb forrásadottságokkal bírnak.¹⁶

Európában a 16. század első felében. *Századok* 155 (2021) 761–782.; Uő: A „fiscal–military state” és a Habsburg Monarchia a 16–17. században. In: *Művészet és mesterség. Tisztelgő kötet R. Várkonyi Ágnes emlékére*. Szerk. Horn Ildikó et al. Bp., 2016. 91–122.

- 14 Például Fügedi Erik: Mátyás király jövedelme 1475-ben. *Századok* 116 (1982) 484–506.; Kubinyi András: A Mátyás-kori államszervezet. In: *Hunyadi Mátyás. Emlékkönyv Mátyás király halálának 500. évfordulójára*. Szerk. Rázsó Gyula – Molnár László. Bp., 1990. 97–116.; Draskóczy István: Egy olasz követjelentés tanúsága Mátyás bevételeiről (szempontok középkori bányászatunk történetéhez). In: *Ünnepi kötet Dr. Blazovich László egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szerk. Balogh Elemér – Homoki-Nagy Mária. Szeged, 2013. 173–184.; Draskóczy István: A királyi jövedelmek a 16. század elején Magyarországon. Szempontok bányászatunk és külkereskedelmünk történetéhez. In: *Historica Critica. Tanulmányok az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Történeti Intézetéből*. Szerk. Manhercz Orsolya. Bp., 2014. 75–92.; Neumann – C. Tóth – Pálosfalvi: Két évszázad, 34–59.; Engel Pál: Ung megye településviszonyai és népessége a Zsigmond-korban. (Adatok Magyarország középkori demográfiájához.) *Századok* 119 (1985) 941–1005. Vö. Engel Pál: A Magyar Királyság jövedelmei Zsigmond korában. In: *Honor, vár, ispánság. Válogatott tanulmányok*. Vál., szerk., jegyz. gondozta Csukovits Enikő. Bp., 2003. (Millenniumi Magyar Történelem. Historikusok) 426–432.; Szabó István: Magyarország népessége az 1330-as és az 1526-os évek között. In: *Magyarország történeti demográfiája. Magyarország népessége a honfoglalástól 1949-ig*. Szerk. Kovacsics József. Bp., 1963. 63–113. Vö. Solymosi László: Az Ernuszt-féle számadáskönyv és a középkor végi népességszám (A középkori megyei adószámadások forrásértéke). *Történelmi Szemle* 28 (1985) 414–436.; Kubinyi András: A Magyar Királyság népessége a 15. század végén. *Történelmi Szemle* 38 (1996) 135–161.
- 15 Neumann: *Registrum proventuum*, 25., 9. tétel. Horvátországból 1470 tájáról ismerünk jegyzéktöröredéket. Lásd *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*. Ed. Josip Adamček – Ivan Kampuš. Zagreb, 1976. 1–3.
- 16 A dél-alföldi megyék esetében egy 1522. évi országgyűlési kincstartói elszámolás hoz számadatokat (*Politikatörténeti források Bátori István első helytartóságához [1522–1523]*. Közli C. Tóth Norbert. Bp., 2010. [Magyar Országos Levéltár kiadványok II. Forráskiadványok 50] 241–242.), ám ezekkel óvatosan kell bánni. C. Tóth: A Magyar Királyság, 108. Vö. Kubinyi András: Az alföldi megyék jobbágyportaszáma a középkor végén. (A középkorvégi népesség meghatározásának problémái). In: *Falvak, mezővárosok az Alföldön*. Szerk. Novák László – Selmeczi László. Nagykőrös, 1986. (Acta Musei de János Arany nominati 4) 279–283.

Kivétel persze itt is akad, mint például a dél-alföldi Bodrog megye, ahonnan a Várdaiak révén több fontos, adószedéssel kapcsolatos adat maradt ránk.¹⁷

A számadáskönyv összesített adataival szemben az egyes megyékben készített adójegyzékekben már településekre lebontva szerepelnek a kirótt és befizetett adóösszegek, melyeket a helytörténeti kutatás is hasznosíthat. Míg azonban az 1530-as évektől már növekvő számban állnak rendelkezésünkre a Magyar Kamara archívumában az efféle források,¹⁸ addig a középkorból a szűkebben vett Magyarország területéről mindössze hét, illetve – ha az egy időben keletkezett, egymást kiegészítve a megye egészét lefedő nógrádi regisztrumokat is idevesszük – nyolc teljes adójegyzéket és néhány töredékeset ismerünk, különböző időszakokból. A Jagelló-korból csupán Győr megye 1518. évi jegyzéke teljes, míg Veszprém, Zala és Moson megyékből bizonyos járások állnak csak rendelkezésre.¹⁹ Ez annak tükrében különösen csekély mennyiség, hogy a késő középkori adószedés során egy-egy alkalommal egy megyében több jegyzéket is készíthettek, az adószedő a saját munkapéldányán vezette a befizetéseket, a rectificatiót, míg a kincstárnak egy tisztázott regisztrumot küldött.²⁰

Emiatt is kiemelkedő jelentőségű, hogy Szlavónia területéről viszont – Körös és Zágráb megyéken kívül ideértve az adóadminisztráció esetében Szlavóniához sorolt Varasdót és Verőcét – már több teljes és részleges jegyzék őrződött meg a Jagellók korából a Batthyány család levéltárában. Az adójegyzékek ráadásul könyv formájában is elérhetők a horvát Josip Adamček és Ivan Kampuš munkájának köszönhetően.²¹ Az adószedés során mindazonáltal további lajstromok is keletkeztek, például az adótartozókról, az adó alól

17 Például Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (= MNL OL) Diplomatikai Levéltár (= DL) 89035., 82466., 82490., 82601., 82722.

18 A kora újkori adójegyzékekre lásd Bakács István: A dicális összeírások. In: *A történeti statisztika forrásai*. Szerk. Kovács József. Bp., 1957. (A Központi Statisztikai Hivatal és az Országos Levéltár kiadványa) 51–81. A MNL OL E 158 adójegyzékei ma már online is kutathatók az E-levéltár oldalán: <https://www.elevertar.hu/digitalis-tartalom?source=mnlscope&ref=mnlscope::14672>. (Legutóbbi megtekintés: 2026. január 26.)

19 C. Tóth Norbert: Lehetőségek és feladatok a középkori járások kutatásához. *Századok* 141 (2007) 402–403. Kiadásai, vizsgálatuk: Abaúj, Gömör, Torna, Sáros, Ung (1427): Engel Pál: *Kamarahaszna-összeírások 1427-ből*. Bp., 1989.; Gömör (1431, töredék), Zemplén (1441, töredék), Közép-Szolnok (1480/1483 körül), Zala (1513, töredék), Moson (1518, töredék): C. Tóth: *Lehetőségek és feladatok*, 412–462.; Nyitra (1452, töredék): Neumann Tibor: *Nyitra megye hegyentúli járásának kamarahaszna-összeírása 1452-ből*. In: *Honoris causa. Tanulmányok Engel Pál tiszteletére*. Szerk. Neumann Tibor – Rácz György. Bp.–Piliscsaba, 2009. (Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanulmányok 40/Analecta Mediaevalia 3) 183–234.; Nógrád (1457, több egymást kiegészítő jegyzék): Kádas István: *Nógrád megye adójegyzéke 1457-ből*. In: *Pénz, posztó, piac*, 31–82.; Veszprém (1488): Solymosi László: *Veszprém megye 1488. évi adólajstroma és az Ernuszt-féle megyei adószámadások*. In: *Tanulmányok Veszprém megye múltjából*. Szerk. Kredics László. Veszprém, 1984. (A Veszprém Megyei Levéltár Kiadványai 3) 121–239.; Veszprém (1500 körül, töredék): Alapi Gyula: *Komárom vármegye levéltárának középkori oklevelei*. Komárom, 1917. 103–107.; Győr (1518): Horváth Richárd: *Győr megye hatóságának oklevelei (1328–1525)*. Győr, 2005. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, Tanulmányok 1) 145–148.

20 Kádas: *Adószedés „terepe”*, 239.

21 Lásd *Popisi i obračuni*.

felmentettekről.²² Ezek mellett ugyancsak vizsgálható az adószedők tevékenysége egyéb regisztrumok, elszámolások alapján, például a királyi adóból történő kifizetésekről is maradtak fenn korabeli jegyzékek. Az 1501. évi királyi adószedői kiadásjegyzék ismert például Veszprém megyéből,²³ de a Batthyány-anyagban is találunk az adóból folyósított kiadásokat tartalmazó forrásokat.²⁴

A Batthyány családból a korszakban többen is részt vettek a szlavóniai adók adminisztrálásában, ami részben magyarázatul szolgál a család levéltári anyagában a forrásbőségre. Tevékenységükről nem csupán az említett számadások, de az adószedőknek címzett királyi vagy kincstartói parancsnok is tanúskodnak, melyek különféle helyszíni kifizetéseket vagy adóelengedéseket rendeltek el.²⁵ Természetesen más adószedők is gyakran kaptak efféle felszólításokat, sajnos azonban, mivel ezeknek az utasításoknak nem volt jogbiztosító szerepe, a nemesi levéltárak többsége kiselejtezte ezeket, így csak ritkán maradtak fenn hasonlók. Megemlíthetjük például ákosházi Sárkány Ambrus nevét is, az ő, illetve társa pozsonyi és nyitrai adószedői megbízásáról a Révay család levéltára őrzött meg efféle dokumentumokat.²⁶ Nem csak az aktuális, de a jövőendőbeli adószedők számára is szólhattak királyi parancsok, melyek például bizonyos kedvezményezettek adóelengedéséről, utalványáról tanúskodtak.²⁷ Az adószedés módja, feltételrendszere, mértéke, megajánlásának célja olykor az országgyűlési végzésekben is megjelenik,²⁸ a diétákról azonban gyakran nem maradtak fenn dekrétumok, vagy ha igen, azok sem mindig tartalmazzák az új adó megajánlását s az azzal kapcsolatos rendelkezéseket. A törvények mellett szintén fontos forráscsoport lehet a megyéknek vagy adószedőknek küldött instrukciók az adószedés szabályairól. Utóbbi esetben leginkább ezúttal is csupán a Mohács után néhány évvel keletkezett analógiákra szorítkozhatunk.²⁹ A megyéknek, illetve azok neme-

22 Például *Popisi i obračuni*, 44–45. Vö. C. Tóth: Vas megye „adókerülői”, Uő: Lehetőségek és feladatok, 403. 84. j. 1507-ből az adófizetés alól mentes szegényekről, kézművesekről s más uradalmi alkalmazottakról is maradt fenn jegyzék. *Popisi i obračuni*, 38–42.

23 Solymosi: Veszprém megye, 214–215. Keltezésére lásd uo. 162–163.

24 Például MNL OL Diplomatikai levéltár (= DL) 104120.; Kádas: Adószedés „terepe”, 259–261. Vö. Kádas István: Vásárolgat az adószedő felesége. *Havi Színes* 2023. április 29. <https://tti.abtk.hu/kutatasok/lendulet/kozepekori-gazdasagtortenet/havi-szines/vasarolgat-az-adoszedo-felesege>. (Legutóbbi megtekintés: 2026. január 26.).

25 A Batthyány család késő középkori oklevelei a Hungaricana és a Collectio Diplomatica Hungarica (<https://archives.hungaricana.hu/hu/charters/>; <https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/adatbazis/dldf> [legutóbbi megtekintés: 2026. január 26.]), valamint a Collectio Diplomatica Hungarica. Batthyány (<https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/adatbazis/collectio-diplomatica-hungarica-batthyany> [legutóbbi megtekintés: 2026. január 26.]) adatbázisokban digitálisan kutatható. Vö. Iványi Béla: *A körmendi levéltár memorabiái. (Acta Memorabilia in tabulario gentis principum de Batthyány reperibilia)*. Körmend, 1942. (Körmendi Füzetek 2.)

26 MNL OL Diplomatikai Fényképgyűjtemény (= DF) 260465–260467., 260469., 260470., 260472. Sárkány személyére lásd Kubinyi András: Egy üzletelő diplomata és várúr Mohács előtt. Ákosházi Sárkány Ambrus. In: *Gerő László nyolcvanötödik születésnapjára. Tanulmányok*. Szerk. Pamer Nóra. Bp., 1994. 263–291.

27 Pl. MNL OL DL 60032–60033., MNL OL DF 260473.

28 Pl. az 1518. évi gyűlések rendelkezései: MNL OL DL 31015.; Online Decreta Regni Mediaevalis Hungariae. The Laws of the Medieval Kingdom of Hungary. [Ed. János M. Bak.] https://digitalcommons.usu.edu/lib_mono/4/. (= ODRMH) (Legutóbbi megtekintés: 2026. január 26.) 1070–1072., 1075–1078.; 1081–1082., 1087., 1089–1090., 1098.

29 Kádas: Adószedés „terepe”, 261–263., de 1470-ből is ismerünk efféle forrást. MNL OL DL 55920.

seinek és egyéb birtokosainak küldött utasításokból viszont fennmaradt néhány. Az efféle parancsok alaposabban megindokolhatják az adó célját, megemlítik a fizetési határidőt, s olykor az adószedés módjára is rávilágítanak. Ilyen parancsot minden bizonnyal az összes megye kapott az egyes adókvetések idején, azonban csupán néhány évből, egy-egy megyéből maradt fenn efféle forrás.³⁰ Ugyancsak meg kell említenünk a különféle nyugtákat, akár a királyi vagy országos kincstartóktól, akár adószedőktől őrződtek meg.³¹ Szintén rendelkezésünkre állnak olyan királyi vagy kincstartói oklevelek, amelyekben felszólítják valamely bárót vagy nemest az adó megfizetésére, illetve hogy ne akadályozza az adószedő munkáját, engedje őt be a birtokaira.³² Bár szorosan a portális adó témájához nem tartozik, de az egyéb kincstartói levelek és más rendkívüli adóval (például a városi adókkal) kapcsolatos királyi parancsok is figyelmet érdemelnek. Ezek nemcsak abban segíthetnek, hogy összevetési lehetőséget kínálnak, hanem az uralkodó olykor ezen leveleiben a portális adóra is utal, így az adókvetések keltezésében is segítségül hívhatók.³³

Az 1498–1500 közötti adózási-katonáskodási reformok következtében csupán az egyforintos adó fele, azaz jobbágytelkenként 50 dénár került a királyi kincstár kezelésébe, az 1498. évi törvénybe becikkelyezett banderiátus urak a másik, birtokukról befolyó 50 dénárt maguk használhatták fel csapataik fizetésére, fegyverben tartására.³⁴ Ez utóbbi összeget nevezték a korszakban hadipénznek (*pecunia exercitulis*). Egy-egy báró hadipénzére, annak adminisztrálására uradalmi jegyzékekben, elszámolásokban és egyéb forrásokban is találhatunk adatokat.³⁵ Az 1498. évi törvény rendelkezett azon birtokosok jobbágyainak hadipénzéről is, akik nem tartoztak a banderiátus urak közé, ezt általában a megye hajthatta be és használhatta fel, ugyancsak katonai célra: megyei zsoldoscapatot kellett felállítania belőle. A „megyei adó” esetében sokféle irat tartalmazhat adatokat adminisztrációjára, mint például az uralkodó megyéknek címzett felszólításai, rendelkezései vagy a megyei hatóság, sőt még inkább a nemesi közösség, az *universitas* oklevelei. Különösen értékes források a megyei *universitas* előtt tett kifizetések (a megyei kapitány, illetve tisztjei számára), és az elszámolások, de akár a megye nevében, a katonák fizetésé-

30 Pl. MNL OL DL 59802. (1491, Nyitra), MNL OL DF 270828. (1500, Bereg), MNL OL DL 282492. (1517, Varasd?).

31 Pl. MNL OL DL 24384.; C. Tóth: A Magyar Királyság, 139., 142–153.

32 Pl. II. Ulászló 1503. évi felszólítása Kanizsai György bánnak. Thallóczy Lajos: *Jajcza (bánság, vár és város) története 1450–1527*. Szerk. Horváth Sándor. Bp., 1915. (Magyarország Melléktartományainak Oklevéltára 4) 170–171.

33 Pl. 1501-ben: *Sopron szabad királyi város története*. I/1–II/6. Közli Házli Jenő. Sopron 1921–1943. I/6. 195–196., MNL OL DF 216480.

34 Kubinyi: Politika és honvédelem, 219–220.; Uő: A Jagelló-kori Magyarország történetének vázlata. *Századok* 128 (1994) 290–291.

35 Pl. 1500-ból a semptei uradalom hadipénzjegyzéke (MNL OL DL 34994.), de György brandenburgi őrgróf 1520. évi gyulai rendtartása is (*Gyula város oklevéltára [1313–1800]*. Szerk. Veress Endre. Bp., 1938. 77–79.).

gére felvett kölcsönök nyugtái is.³⁶ Egészen unikális példaul az a rövid jegyzék, amely Nógrád megye 1505 és 1508 közötti hadipénz-számadását őrizte meg.³⁷

A fent említett, szórványosan fennmaradt, ám az adószedés megyei vagy országos (esetleg uradalmi) adminisztrációjához fűződő források mellett számtalan további helyen előfordulhatnak adószedéssel kapcsolatos adatok. Mindenképpen meg kell említeni a korabeli *missilis*-anyagot. Az egy-egy főpap vagy országos méltóságot viselő főúr tiszttartóihoz, familiárisokhoz címzett utasításai mellett,³⁸ például a megyei tisztviselők városokhoz, egyházi intézményekhez írott levelei, de egyéb magánlevelek is tájékoztathatnak egy-egy adószedés módjáról.³⁹ Ugyancsak meg kell említeni az egyes országgyűlésekről és alkalmanként az ottani adómegajánlásokról tudósító itáliai követek leveleit, bár ezen a téren a kutatásom – mely inkább az adószedés gyakorlati megvalósítására fókuszál – a már feltárt adatokra szorítkozik.⁴⁰ Szintén fontos adatokat őrizhettek a különféle nagybírók parancsai, illetve az ezekre válaszoló hiteleshelyi relatiók, ahogy a megyei vizsgálatokról beszámoló dokumentumok is.⁴¹ Az adószedés és a pénz szállítása veszélyes dolog volt: olykor az adó kirovására érkező *dicatort* támadták meg és kergették el, máskor pedig a falujuk adójának lefizetésére igyekvő falunagyok lettek bűncselekmény áldozatai.⁴² Így a vizsgálatokkal kapcsolatos oklevelek sem elhanyagolhatók a kutatás szempontjából, ugyanis – bár jóval elszórtabban – ezekben is előfordulhat az adószedésre vonatkozó releváns információ.

36 Erről részletesen lásd Kádas István: A megye pénze. A zsoldosok fenntartására kivetett adó és a megyei pénztár (1498–1511). In: *Veretek, utak, katonák. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar középkorról*. Szerk. Kádas István – Skorka Renáta – Weisz Boglárka. Bp., 2018. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) 185–204.; István Kádas: Money and Mercenaries. Home Treasury of the Counties in the Jagellonian Period. *Historický časopis* 73 (2025) 591–618.

37 Nagy Iván: Magyarország pénzügyi történetéhez a XVI. sz. elejéről. *Magyar Történelmi Tár* 1/11 (1862) 233–238.

38 Pl. MNL OL DL 65186. (Geréb Péter, 1502.); *A Szapolyai család oklevéltára. I. Levelek és oklevelek (1458–1526)*. Közread. Neumann Tibor. Bp., 2012. (Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak) 405–406. (Szapolyai János, 1518.)

39 Példaul Ternyei Imre sárosi szolgabíró levelei Bártfához. Vö. Kádas István: *A megye emberei. A szolgabírói hivatal és viselői Északkelet-Magyarországon (1329–1545)*. Bp., 2020. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések) 53–54., de megemlíthetjük az ismeretlen kiadójú, pozsonyi káptalannak szóló, talán 1517-re keltezhető *missilist* (MNL OL DL 74551.), Gábrriel György kassai polgár levelét Szinyei Mátéhoz (MNL OL DL 70337.), vagy természetesen az emlegetett Batthyány levéltár Memorabilia sorozatának *missilis*-anyagát.

40 Pl. MNL OL DF 294981. (Vestigia 1926). Idézi Pálosfalvi: *From Nicopolis*, 379.

41 Pl. MNL OL DL 107136., MNL OL DF 225131.; Szakály Ferenc: *Ami Tolna vármegye középkori okleveleiből megmaradt*. Szekszárd, 1998. 185–186. sz.

42 Kádas István: Elpáholt behajtók. *Havi Színes* 2024. november 1. <https://tti.abtk.hu/kutatasok/lendulet/kozepkori-gazdasagtortenet/havi-szines/elpaholt-behajtok>. (Legutóbbi megtekintés: 2026. január 26.). Székely [Dózsa] György tettei között is ismerjük a mezőtúri adószedő meggyilkolását. C. Tóth Norbert: *Dózsa György. Kultusz és történelem. (Rendhagyó életrajz.)* Pécs, 2024. 85.

A regiszter és az elemzés

A kutatás fő célkitűzése tehát a fentebb részletezett sokszínű forrásanyag felgyűjtése és az adatok regiszterbe foglalása. E regiszter célja, hogy ne csak felsorolja, hanem rendezze, rendszerezze is az adatokat. A jegyzék évenként vagy pontosabban adóketésenként, adószedési időszakonként halad. Az egyes adóketések elkülönítésekör, a lista élén, a források lajstromát megelőzően, egy rövid leírás kap helyet, mely összefoglalja az adott adószedési időszakkal kapcsolatos információkat (például az adófizetési határidő, adó mértéke, esetlegesen speciális adminisztrációja). Itt természetesen hangsúlyosak az adó megajánlására vonatkozó adatok, az országgyűlések, illetve az adót jóváhagyó (ismert vagy feltételezett) királyi tanácsi döntések, s azok adózással kapcsolatos szabályozásai. Ezt követi az adott adószedési időszakra vonatkozó források lajstroma, időrendben haladva, a kifejezetten az adószedéssel kapcsolatos információ regesztaszerű összefoglalásával. E tételekben minden esetben szerepel az adó pontos, forrásban olvasható megnevezése. Ugyancsak mindig kiemelésre kerülnek az adószedést végző királyi vagy megyei *dicatorok* és egyéb segítők. A teljes adószedési időszakkal kapcsolatos szakirodalom az összefoglaló részben, míg az egyes konkrét forrást illető a regiszter vonatkozó részén szerepel.

A Jagelló-kori adószedés rendszere korántsem statikus, reformok, kísérletezések és visszarendeződések jellemezték. Ez természetesen a lajstrom felépítésére is hatással van. Az adószedés rendszerében fontos fordulópontnak számít az 1498. évi diéta, melyen elrendelték a portális adó megosztását. Az „egyforintos” királyi adó helyett ettől kezdve „félforintos” királyi adóval, valamint a vele körülbelül egyszerre (vagy eltérő időben – a kutatás remélhetőleg ezt is megvilágítja) behajtott hadipénzzel kell számolnunk. A forráslajstrom kiterjed tehát a hadipénz adminisztrációjára is, egymás mellett – az adott adószedési időszakon belül –, de egymástól szétszálazva hozza a királyi ½ forinthez, valamint a bárók, illetve a megyék kezelte hadipénzhez kötődő adatokat. Ehhez elengedhetetlen a terminológia tisztázása is. A portális adó különféle kifejezésekkel (*contributio*, *taxa*, *subsidium*, *dica*) szerepel a forrásokban, ezek egy részét, mind a királyi, mind a megyei adóra, adófélre használták.⁴³ Az adatok elkülönítését tehát olykor az is nehezítheti, hogy a „félforintos adó” említésekör meg kell határozni, hogy az alatt a királyi vagy a megyei, bárói részt érti-e a forrás. A regiszter felépítése szerint előbb a királyi adófélre vonatkozó forrásokat ismerteti, majd a bandériumtartó urak hadipénzére, s végül a megyei adóra vonatkozó adatokat sorolja fel.

A korszakban egyre gyakrabban találunk arra példát, hogy egy országgyűlésen valójában két egymást követő félforintos királyi adót ajánlottak meg, vagy úgy is mondhatjuk, hogy egyetlen „egyforintos adót” két részletben, két fizetési határidővel.⁴⁴ Ehhez általában társult egy ugyanekkora összegű hadipénz is. Habár a félforintos adót rendszeresen kivetették, továbbra is „rendkívüli” hozzájárulás volt, a kivetéséhez az országgyűlés,

43 Pl. a megyei adóra használt *contributio*. MNL OL DL 66367.

44 Kádas: Adószedés „terepen”, 242–243.

de legalábbis a királyi tanács támogatása szükségeltetett.⁴⁵ Ezért az adószedési határidők, illetve az adó mértéke, adminisztrálásának módja is változhatott évről évre. Ám az egyes fizetési határidőket, ha a szükség megkívánta, előrébb is hozhatták, de el is csúsztathatták. S az sem hagyható figyelmen kívül, hogy bizonyos esetekben az új országgyűlés újabb adómegajánlása mögött valójában egy korábbi adómegajánlás második részletének megerősítése rejlik.⁴⁶ Egyelőre kérdéses még, hogy a két részletben behajtott adók két határideje egyetlen vagy két különböző adószedési időszakként szerepeljen a regiszterben, a második megoldás tűnik átláthatóbbnak.

Bár az adószedésnek elméletileg jól meghatározható határidei voltak, ezekről a határidőkről alig van forrásunk. Mindemellett hiába számított régi bevett gyakorlatnak, hogy az adó kirovása és behajtása között két hét állt rendelkezésre, ez szinte rendszeresen megcsúszhatott, a hátralékfizetés gyakorta elhúzódott akár hónapokra is.⁴⁷ Olykor azt is nehezebb elkülöníteni, hogy egy közelebről nem meghatározott adóadat a korábbi évi hátralékára, vagy már egy újabb adókivetésre vonatkozik. A hátralékbehajtás és az új adó adminisztrációja össze is csúszhatott, ráadásul – ahogy azt kora újkori adószabályozásokból is tudjuk –, az adószedők kutathattak a régi, akár többéves hátralékok után is.⁴⁸ Emiatt az adatok szétszálazása csak aprólékos munkával lehetséges, s minden bizonnyal lesznek bizonytalan azonosítások is, természetesen ezt is megfelelően jelölöm a regiszterben.

Az 1498–1500 között lefektetett adószedési rendszeren az első változást 1511-ben eszközölték, amikor a Szent György-napi (április 24.) diétán első ízben választottak országos kincstartókat a főurak és a nemesség köréből. Később az 1518. évi bácsi és az 1521. évi Szent Erzsébet-napi (november 19.) országgyűléseken is ekképp határoztak. Ők adminisztrálták az adó védelmi célzatú részét, s fogadták fel a katonákat a pénzből.⁴⁹ Ezen időszakokat követően pedig vissza-visszatértek a lényegében még II. Ulászló alatt, 1498 és 1500 között lefektetett adózási, hadfelszerelési rendszerhez. A három országos (vagy másképp rendi) kincstartós rendszer sem volt azonban egyforma. Míg az 1522. évi szisztémát C. Tóth Norbert említett elemzése révén jól ismerjük, a másik kettő további vizsgálatra szorul, melynek elvégzése szintén szükséges jelen kutatás során. 1519-ben és 1522-ben a rendi kincstartók hatásköre nem terjedt ki a kamarahasznára,⁵⁰ illetve 1518-ban a király számára megajánlott egyéb adórészekre, melyeket a királyi kincstartó adminisztrált. Így az országos és királyi kincstartó munkáját külön, az általuk kezelt adórészekre vonatkozó adatokat külön kell felvenni a regiszterbe.

Olyan esetekkel is számolni kell, amikor a nemesek nem ajánlottak meg rendkívüli adót, illetve valamilyen ok miatt végül nem történt meg az országgyűlésen elhatározott

45 Vö. Neumann: Királyi hatalom, 52.

46 Lásd pl. az 1513. évi adószedést. Mikó: Oszmánellenes hadjáratok, 613–614.

47 Pl. Veszprém megye 1500. évi adószedőinek adóval kapcsolatos kiadásjegyzéke októbertől áprilisis tart. Solymosi: Veszprém megye, 214–215.

48 Kádas: Adószedés „terepen”, 232.

49 Bónis: Ständisches Finanzwesen, 87–102.; C. Tóth: A Magyar Királyság.

50 ODRMH 1087., 1098.; C. Tóth: A Magyar Királyság, 87.

rendkívüli adó beszédése.⁵¹ A kincstár számára ilyenkor csupán a rendes adó, a kamara-haszna járt, amelyet minden bizonnyal akkor is behajtottak, ha nem társult mellé rendkívüli adó. Ennek összege hagyományosan mindössze 20 dénár volt portánként, ezt olykor megemelték, vagy meghatározott céllal (például a végvárak fenntartása, az elzálogosított királyi jövedelmek visszaváltása) megtoldották további dénárokkal a királyi adórész gyanánt.⁵² Arra is akadt példa, hogy a megyéknek fizetendő hadipénz bizonyos részét kellett átadni a kincstár számára, s 60-40 arányban osztottak az egyforintos adón.⁵³ A regiszterben természetesen ezek a jelenségek, a különböző adórészek felhasználási céljai is feltüntetésre kerülnek az adószedési időszakra vonatkozó összefoglaló részben.

A fentiekből is látható, hogy a regiszter nem csupán forrásfelsorolás lesz, hanem az adatok értelmezése és a megfelelő adószedésekhez rendezése is megtörténik. Ezzel egyrészt lehetővé válik az egyes évek s adókivetések módjának a lehető legpontosabb rekonstrukciója, mely az adott esztendő politikai és katonai eseményeinek vizsgálatához is meghatározó támpontokat nyújthat. Másrészt a jegyzék összeállítása egy nagyobb időintervallum, illetve a teljes korszak adózási rendszerének vizsgálatát is megalapozza, nyomon követhetők lesznek a rendszer változásai, problémái és az azokra tett megoldási kísérletek. Így feltárható és értelmezhető, sőt értékelhető lesz a Jagelló-kori adószedés rendszere, annak eredményességével és buktatóival együtt. Ennek elemzésére kínálna teret egy, a regisztert megelőző, terjedelmes előtanulmány, valamint a kutatáshoz kapcsolódó további írások.

51 Előbbire példa az 1521. évi Szent György-napi országgyűlés (lásd Pálosfalvi: *From Nicopolis*, 379.), utóbbira pedig az 1513. évi (lásd Mikó: *Oszmánellenes hadjáratok*, 613–614.).

52 Pl. MNL OL DL 48940. (1514); ODRMH 1087., 1098. (1518.)

53 MNL OL DL 28499. (1515.) Vö. ODRMH 1029.; Kádas: *Money and Mercenaries*, 600.

CONTENTS

STUDIES

Balázs Kertész Life and Career of Tatamér, Provost of Székesfehérvár and Royal Vice-Chancellor	1
Miklós Fóti From Tax Farmer to <i>Sancakbeyi</i> . The Career of Ferhad Ağa and Bey on the Habsburg–Ottoman Frontier	29
Zsuzsanna Cziráki Scenes and Tools of Transylvanian Saxon Diplomacy in the 16 th and 17 th Centuries	45
Lídia Kustár An Attempt to Reconstruct the Childhood of Judit Sallér of Jakabháza and her Marriage to Count György Festetics of Tolna	71
András Cieger Mór Jókai and the First Association of Journalists in Hungary	99
Dániel Miklós Snapshots of the Public Sentiment in Czechoslovakia, 1938–1939	115

OBSERVER

Hajnalka Kuffart The Accounts of the Archdiocese of Esztergom from the Matthias Era (1486–1490). The First Volumes of a Source Publication Series on a Hungarian–Italian Mixed Accounting System	133
István Kádas The Functioning and Pitfalls of the Portal Tax System in the Jagiellonian Era. Presentation of a Project Carried out under the János Bolyai Research Fellowship of the Hungarian Academy of Sciences	143
Szilvia Czinege Critical Edition of István Széchenyi's Letters. Research Report	155

E számunk szerzői

Cieger András, tudományos tanácsadó, osztályvezető, ELTE HTK TTI, Újkori osztály • Czinege Szilvia, tudományos munkatárs, ELTE HTK TTI, Újkori osztály • Cziráki Zsuzsanna, egyetemi adjunktus, Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történeti Intézet, Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Intézet • Fóti Miklós, tudományos segédmunkatárs, ELTE HTK TTI, Délkelet-Európa története osztály, Turkológiai kutatócsoport • Kádas István, tudományos főmunkatárs, ELTE HTK TTI, Középkori osztály • Kertész Balázs, tudományos főmunkatárs, Városi Levéltár és Kutatóintézet [Székesfehérvár] • Kuffart Hajnalka, tudományos munkatárs, ELTE HTK TTI, Középkori osztály • Kustár Lídia, doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történelem Segédtudományai Tanszék, Történelem Segédtudományai Doktori Program • Miklós Dániel, levéltáros, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Tudományos Igazgatóság

(ELTE HTK TTI = Eötvös Loránd Tudományegyetem Humán Tudományok Kutatóközpontja Történettudományi Kutatóintézet)

Az egyes számok megvásárolhatóak, illetve megrendelhetőek:

ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja Történettudományi Kutatóintézet

1097 Budapest, Tóth Kálmán u. 4., B épület 4.44-es iroda

Telefon: +36-1-224-6700/4624, 4626-os mellék

E-mail: bardi.erzsebet@htk.elte.hu, terjesztes@htk.elte.hu

Penna Bölcsész Könyvesbolt

(hétköznapokon, 13 és 17 óra között)

1053 Budapest, Magyar u. 40.

Telefon: +36-30-203-1769

E-mail: info@pennakonyvesbolt.hu

A folyóirat teljes évfolyama előfizethető bármely
hírlapkézbesítő postahivatalnál.

ELTE | HTK
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET

Ára: 1800 Ft

Előfizetőknek: 1000 Ft

9 770040 963009

2 6001